

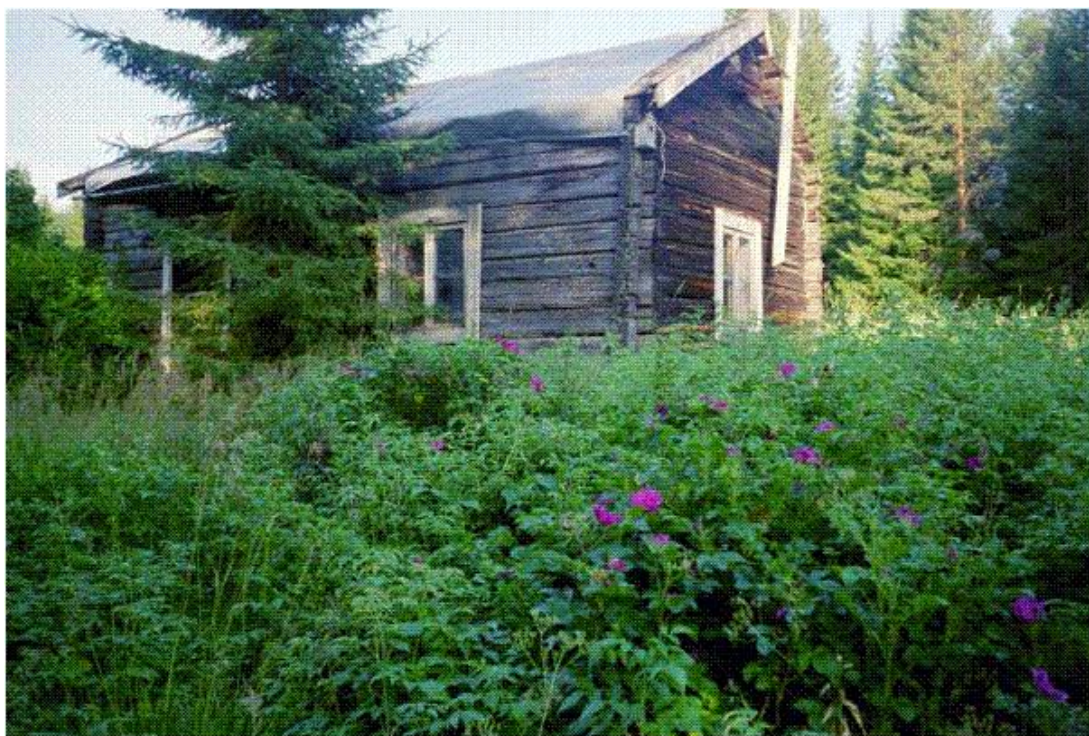
SPÅREN PÅ ETT GAMMALT SKURGOLV

Med huvudet böjt i ödmjuk vördnad, stod jag kvar ett ögonblick på den gamla kvarnstenen framför den låga dörren till torpstugan.

Stenen låg djupt nersjunken i marken efter alla fötter som under minst tre mansåldrar stått på den. Här har de sopat snön från sina skor eller skakat sina regnvåta kläder innan de gått in.

Nu var det jag som i sällskap med min 85 åriga mor en sommardag 1971 stod och trampade på den gamla brostenen. Både mitt och hennes hjärta slog dubbelslag i spänning inför besöket i den stuga där hon en gång föddes och som ännu stod kvar på barndomens barfotamarker.

Torpstugan var knuttimrad och ursprungligen försett med torvtak på näverunderlag. Den var byggd någon gång under 1800 talets första årtionde och inte större än ungefär 50 kvm.

*Torpet
Foto Rutger
Ingelman vid
besöket 2003*

Stugan var i djupt förfall och användes som förvaringsutrymme för skräp mer lämpat för brandgropen. På samma gårdsplan hade ett nytt bostadshus av senare datum blivit uppfört.

(Vid mitt och sonens besök 2003 hade stugan ett spåntak förberett för reparation).

Vi klev in i den trånga farstun, som fått dela utrymme med kammaren bakom spismuren. Resten av stugans yta var kök, storstuga, matsal, sovrums, barnkammare

och gästrum i ett. Hur nu detta varit möjligt under tidernas lopp, då familjernas barnantal ständigt varierade mellan fem och tio, eller fler.

Jag iakttog hur mor med försiktighet besteg de gamla golvplankorna, som hon inte stått på sen 1914 då hon gifte sej med min far och flyt-tade hemifrån, och barndomshemmet senare ganska snart övergick i andras ägo.

Mor fäste under tystnad sina granskande blickar både högt och lågt, och jag kunde se att hon blev märkbart rörd av det hon såg. Jag märkte i halvdunklet att tårar fuktade hennes kinder.

Vi tog oss fram i skrotupplaget till en gammal pinnsoffa framför fönstret och gjorde lite plats för oss så vi kunde slå oss ner.

På den plats där vedbördorna en gång dunsat mot golvet stod en stor björnsax och en mycket mindre rävsax uppresta mot väggen. Det var två fruktansvärda fångstredskap som användes på morfars tid. Mor blev förvånad, men hon trodde inte att de en gång tillhört morfar. De var säkert kvarlåtenskap efter senare bosättare på torpet och borde hellre ha fått sin plats på hembygdsgården tillsammans med annan värdefull bråte.

I mors uppväxt var innerväggarna klädda med målad pärlspont upp till halva höjden och ovanför kantlisten en blommig tapet.

Nu var hela väggarna bemålade med en ljusblå färg som fukten och kylan med tiden flagnat av och gjort dem spräckliga.

Ja, så var det golvet. När vi började titta lite närmare på golvet's fria ytor torkade mor bort tårarna och sken upp till det leende hon vanligtvis alltid brukade ha. Säkert kom hon just då på ett ange-nämare minne.

Man bruka säga när det gäller en teaterscen, att det är tiljor som ska föreställa världen. Det må vara sant, men de tiljor som vi nu klev på, hade mer att förtälja än de ord och dialoger som uttalas från en teaterscen.

Tala om tiljor! Här var golvtiljorna breda stocksågade tallstammar fulla av knöliga kvisthuvuden. De var utlagda utan skarvar över hela golvet innan de två mellanväggarna till farstun och den lilla kammaren bakom spismuren kommit på plats.

Det första som mor upptäckte och gav ord åt, var de korsande och väl slitna gångstigarna som med tiden skapats på golvet.

Den största och mest använda, var den som gick från farstudörren till spisen. Här var förslitningen mellan kvistnabbarna djupast. Många grova skodon, med stålhubbsförstärkta björnlädersulor och klack-järn, hade under hundra år eller mer dagligen travat över detta golv. Många tusen steg för att fylla vattensån vid

spisen, och lika många steg ut med slaskhinken. Kalvdricka och grismatshinken ut, och alla vedbördor in.

Det fanns tydliga märken på golvet mellan spismuren och väggen där vedbördorna landat med en duns och den stora björnsaxen nu var upprest. Medan vi satt kvar på soffan lät mor både minnen och fan-tasi blandas. Jag märkte att mor åter kommit i full balans och började lekfullt fantisera om de olika kvistansiktina på golvets fria ytor.

Det gamla golvets många mörka kvistknölar visade henne ansiktsdrag med ögon, näsa och mun som påminde om både släktingar och vänner från den tid då hon själv trampade dessa tiljor. De påminde henne om både humor och allvar och hon blev inspirerad att berätta om de olika porträtten.

Två andra väl brukade gångstigar på de nötta plankorna gick ut från farstudörren och spisen så att alla tre bildade en triangel. Den ena ledde till fönstret där matbordet stått i alla tider men nu gett plats åt den gamla pinnsoffan de satt på. Många fötter hade under tidens lopp trängts och skrapat med sina skor under bordet, för här var golvet såött att även kvistögonen var slitna.

Vi satt kvar därinne mycket länge, för jag ansåg att mor behövde få mer tid att fantisera och väcka sina slumrande minnen till liv.

Jag bad mor berätta lite för mig om livet de levde kring förra sekel-skiftet på torpet när hon nu än en gång fått tillfälle att på nytt sitta i "storstugan". Det var ju intressant för mig att få veta. Sådant som aldrig talades om när jag var barn.

Hon var inte nödbedd, för här och nu var rätt tid och miljö. På vintern, berättade hon, när dagarna var korta och mörka och pappa inte hade en kolmila eller tjärdal på gång, då hände det ibland att även han hade sitt hantverk härinne. Här lagade han skor och seldon och alla andra ting som behövde lagas eller nytillverkas. Det fick han göra i skenet från fotogenlampan.

Samtidigt hade mamma vävstolen eller spinnrocken igång i hörnet mellan väggen och köksdörren. En gång under varje vinter knä-skurades golvet upp extra noga med sand och hemkokt såpa.

Ta undan bråten i hörnet här bredvid soffan, sa mor, så kan du se ett borrat hål i golvet där skurvatten och sand fick rinna ner under stugan. Det var så vi gjorde, och vi använde skurborstar som vi själva tillverkade av segt kråkbärsris.

På sommaren när vi storskurat ställde vi till med pjäxdans. Då hade vi tagit ut det mesta av möblerna och flyttat in i visthusboden för som-maren. Om vi inte fick

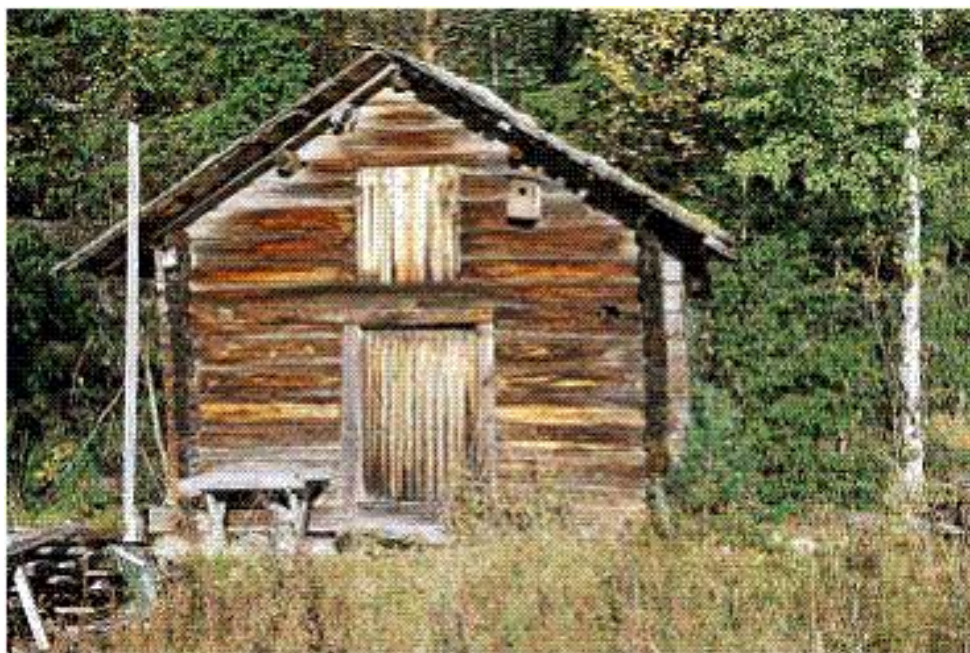
tag på en spelman till dansen så trallade vi själva eller spelade munspel. Trynorgeln klarade de flesta av att hantera.

Vi var ju fyra flickor bara i vår familj, så det blev ganska trångt på golvet när alla tonåringar från granngårdarna också kom. Men vi hade roligt.

Det var också här inne som vi flickor hade vår hushållsskola. Här lärde vi oss alla att karda, spinna, väva och tova ull. Vävstolen stod alltid med en väv på gång och dunkade nästan både natt och dag. Det krävdes många slag med vävbommen innan fyra brudkistor var fulla. En välfylld brudkista var ett tvång på den tiden, om man inte ville riskera bli "gammeljänta". Innehållet i brudkistan fick man själv åstadkomma. Den var den enda hemgift en fattig brud kunde få med sig till det nya hemmet.

Kvistansiktena på det gamla stuggolvet log mot oss med sitt bredaste leende. De nästan pockade på att få avslöja lite mer om personerna som nött golvet mellan dessa väggar, men deras hemligheter får nog förbli hemligheter.

Dagen blev för oss båda som en upptäcktsresa i det förflutna. Mor och son skulle aldrig mer få sitta tillsammans på den gamla pinnsoffan och prata om allt som hände då hon fortfarande gick omkring på sin ungdoms barfotamarker.

*Visthusboden
Foto Rutger Ingelman vid
besöket 2003*